

Полєвікова О.Б., Шурда Ж.І. Робота в парах змінного складу як інноваційна технологія дошкільної освіти // The 9th International youth conference – Perspectives of science and education (May 10, 2019) SLOVO\WORD, New York, USA. 2019. – P.96-106.

РОБОТА В ПАРАХ ЗМІННОГО СКЛАДУ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ПОЛЄВІКОВА О.Б.

polevikov@list.ru

доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти

ШУРДА Ж. І.

zshurda96@gmail.com

студентка 471 групи

педагогічного факультету

Херсонський державний університет

м.Херсон, Україна

Розвиток системи освіти вимагає від педагогічної науки і практики вивчення і впровадження нових методів освіти дітей. Нині створюється нова педагогіка, характерною ознакою якої є **інноваційність** – здатність до оновлення, відкритість новому.

Інноваційність не може бути самоціллю в педагогічній практиці. Мета її полягає в оптимізації освітнього процесу, в забезпеченні його відповідності тенденціям суспільного буття. Саме в цій площині постає проблема ефективності інноваційних педагогічних процесів.

Упровадження інновацій покликане забезпечити підвищення якості освіти. Йдеться про те, що метою будь-якого нововведення є підвищення ефективності педагогічного процесу.

Інноваційний процес за структурою є складним. Часто він не лише структурується на послідовні етапи, а й охоплює кілька проблемно-сміслових розгалужень. Кожен етап інноваційного процесу вимагає певної організації роботи і застосування

відповідних методів. В одних випадках потрібне чітке окреслення меж ініціативи і відповідальності, в інших, наприклад у виконанні робіт, які потребують ініціативи, творчого підходу, оперативного реагування на швидко змінювані ситуації.

Досягнення очікуваних від реалізації інноваційного педагогічного процесу результатів залежить і від мотивації виконавців. Це означає, що для виникнення у них зацікавленості в досягненні необхідних результатів інноваційної діяльності треба створити відповідні умови, передбачити колективні, персональні стимули.

Саме ці аспекти і спонукають упроваджувати інтерактивні технології в освітній процес.

В українській педагогіці поняття педагогічні технології широко використовується, починаючи з 90-х років, хоча в світовій педагогіці цей термін відомий давно. Ще Я.А.Коменський писав про пошук досконалого методу, за яким усе навчання піде уперед не менш чітко, ніж іде годинник із правильно урівноваженими вагами. Такий метод великий дидакт порівнював із автоматом, на який приємно і радісно дивитися, бо він працює з такою правильністю, якої тільки й може досягти в подібному випадку вмілий інструмент.

Наприкінці 80-х років з'явилися дослідження з порівняльної педагогіки, які дали змогу розглядати проблему педагогічних технологій об'єктивно – у науково-методичному аспекті (М.Д.Нікандров, Т.І.Льїна, М.В.Кларін та ін.).

Зокрема, із середини 50-х років учені окреслюють два напрями у розвитку педагогічних технологій: використання технічних засобів навчання і «технологічний підхід» до організації освітнього процесу в цілому. Саме останній напрям став основою для розроблення педагогічних технологій. Перші спроби технологізувати освітній процес були зроблені у дослідженнях з програмованого навчання, істотними ознаками якого є чітка постановка навчальної мети і поелементна, крок за кроком процедура її досягнення. Технологічний аналіз програмованого навчання давав змогу уявити його як чіткий набір навчальних цілей, критеріїв їх вимірювання та оцінки, точний опис умов навчання. Усе це разом є основою для повного відтворення певного стану навчання (Н.Ф.Тализіна, Ю.І.Машбиць та ін.).

У 70-х роках під впливом ідей системного підходу до організації освітнього процесу та визначення умов його оптимізації поступово відбувся перехід до розуміння педагогічної технології як засобу повного управління розв'язуванням дидактичних проблем.

У сучасному розумінні педагогічної технології вчені виділяють кілька сутнісних ознак цього поняття. Технологічний підхід в освіті передбачає:

- чітку постановку педагогом цілей, їх уточнення з орієнтацією на досягнення результатів;
- підготовку навчальних матеріалів та організацію навчання відповідно до наперед визначених цілей;
- оцінювання поточних результатів, корекцію навчання, спрямовану на досягнення поставлених цілей;
- підсумкову оцінку результатів.

Нині у педагогічний лексикон міцно ввійшло поняття педагогічної технології. Однак у його розумінні і вживанні існують чималі розбіжності. Розглянемо деякі тлумачення.

Технологія – це сукупність прийомів, застосованих у будь-якій справі, майстерності, мистецтві [3, с.165].

Педагогічна технологія – це змістовна техніка реалізації навчального процесу (В.П.Беспалько) [1, с.28].

Педагогічна технологія – це опис процесу досягнення планованих результатів навчання (І.П.Волков) [1,с.33].

Технологія – це мистецтво, майстерність, уміння, сукупність методів обробки, зміни стану (В.М.Шепель) [1, с.20].

Технологія навчання – це складова процесуальна частина дидактичної системи (М.А.Чошанов) [3, с.432].

Педагогічна технологія – це продумана у всіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя (В.М.Монахов) [5, с.69].

Педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО).

Педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей (М.В.Кларін).

Найбільш вдалим, на наш погляд, є визначення академіка Б.М.Лихачова. Педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу (Б.Т.Лихачов) [1, с.23].

Учені виділили кілька сутнісних ознак цього поняття: постановка цілі та її максимальне уточнення; визначення змісту навчання відповідно до цілі, завдань; визначення методів і форм навчальної діяльності дітей; визначення методів і форм роботи вихователя; орієнтація цілі, змісту, методів, форм навчання на гарантоване досягнення результатів; оцінка поточних результатів, корекція навчання, спрямована на досягнення цілі; підсумкова оцінка результатів.

У нашому розумінні педагогічна технологія є змістовним узагальненням, що містить смисли всіх визначень різних авторів (джерел). Поняття «педагогічна технологія» може бути представлено двома аспектами.

1) науковим: педагогічні технології – частина педагогічної науки, що вивчає й розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси;

2) процесуально-описовим: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих процесуально-діючих: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів.

Таким чином, педагогічна технологія функціонує і як наука, що досліджує найбільш раціональні шляхи навчання, і як система способів, принципів і регулятивів, застосовуваних у навчанні, і в якості реального освітнього процесу [1,

с.114].

Основна функція педагогічної технології полягає в тому, щоб сконструювати і реалізувати такий освітній процес, що гарантує досягнення поставленої мети. Основою послідовної орієнтації навчання на ціль є оперативний зв'язок, який має пронизувати весь освітній процес.

Поняття «педагогічна технологія» в освітній практиці вживається на трьох ієрархічно супідрядних рівнях:

1) Загальпедагогічний (загальнодидактичний) рівень: загальнопедагогічна (загальнодидактична, загальновиховна) технологія характеризує цілісний освітній процес у даному регіоні, освітньому закладі, на певному щаблі освіти. Тут педагогічна технологія синонімічна педагогічній системі: вона налічує сукупність цілей, змісту, засобів і методів навчання, алгоритм діяльності суб'єктів та об'єктів процесу.

2) Частковометодичний (предметний) рівень: частковопредметна педагогічна технологія вживається у значенні «часткова методика», тобто як сукупність методів і засобів для реалізації певного змісту освіти в межах одного предмета, педагога (методика викладання предметів, методика компенсуючого навчання, методика роботи вихователя).

3) Локальний (модульний) рівень: локальна технологія являє собою технологію окремих частин освітнього процесу, вирішення часткових дидактичних і виховних завдань (технологія окремих видів діяльності, формування понять, виховання окремих особистісних якостей, технологія заняття, засвоєння нових знань, технологія повторення і контролю матеріалу, технологія самостійної роботи тощо.)

Критерії технологічності. Будь-яка педагогічна технологія мусить задовольняти деяким основним методологічним вимогам (критеріям технологічності). Розглянемо їх.

Концептуальність. Кожній педагогічній технології має бути властива опора на певну наукову концепцію, що передбачає філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей.

Системність. Педагогічна технологія повинна мати всі ознаки системи: логікою

процесу, взаємозв'язком усіх його частин, цілісністю.

Керованість припускає можливість діагностичного планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів.

Ефективність. Сучасні педагогічні технології існують у конкурентних умовах і мають бути ефективними за результатами і оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту освіти.

Відтворюваність, тобто можливість застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах, іншими суб'єктами [2, с.175].

Центральною у розробленні технологій є проблема правильного визначення та чіткого формулювання цілей освіти. Загальні, розпливчасті цілі не сприяють вибору саме тих методичних засобів, які гарантують досягнення певного результату. Тому найперша умова побудови технології навчання – конкретизація освітньої мети: зрозуміти, засвоїти, вивчити, зробити, запам'ятати, застосувати за зразком, застосувати у нових умовах тощо.

Шлях від мети до результату – це певним способом організована взаємодія дорослого і дітей. За технологічного підходу не може бути методу спроб і помилок або пошукової діяльності. Усі дії педагога мають економно й цілеспрямовано вести до реалізації заздалегідь визначеної мети.

У сучасних умовах педагог створює таке освітнє середовище, де здійснюється соціалізація, максимальне розкриття особистості як індивідуальності: з її певними здібностями, нахилами, інтелектом, емоційно-вольовою сферою. Педагогічна дія може бути колективною тільки за умови, що вона буде прийнята дитиною. Педагоги мають зрозуміти дитину: які її інтереси сьогодні, які бажання, які мотиви, які переживання.

Орієнтація на самопочуття дітей стає поштовхом до особистісного й професійного зростання педагога. І це є першим кроком на шляху реалізації толерантного стилю спілкування між дорослими та дітьми.

Сьогодні головне – перехід від авторитарної педагогіки, від педагогіки заходів до педагогіки особистісних взаємин, які ґрунтуються на законах вищої етики. Добре жити

там, де кожному затишно і гарно, як у родині, де кожного люблять і поважають просто за те, що він особистість, незалежно від його успіхів; де кожий знайшов би справу до душі і зміг розкрити свої потенційні можливості. Тому виховання має бути спрямованим на плекання особистості, позитивної самооцінки, почуття власної гідності та соціальної відповідальності.

Вихователь – це найважливіша, найвпливовіша постать у житті групи. Звичайно, треба займатися самоосвітою, щоб орієнтуватися в тонкощах дитячої психології, володіти сучасними методиками виховання.

Основу такого виховання складають п'ять пріоритетних напрямків:

Корегування як основа виховання.

Результативна ціль як орієнтир виховної діяльності.

Емоції як елемент комунікативного компоненту освітньої системи.

Діагностико-аналітичний компонент освітньої системи.

Особистісний підхід в освіті дітей.

Ці провідні орієнтири є складовими професійної діяльності вихователів закладів дошкільної освіти.

Ми здійснюємо супровід своїх дітей, готуємо до дорослого життя, яке досить складно спрогнозувати. Важко уявити, чим займатимуться теперішні дошкільнята через десяток років після закінчення школи, які навички та знання їм знадобляться найбільше. Однак можна передбачити, що вміння критично мислити, здобувати знання буде актуальним для них усе життя. Усі ми є свідками того, як у педагогіці з'являються нові альтернативні методики.

Ми пропонуємо вашій увазі інноваційну технологію роботи дітей у парах змінного складу, яка передбачає співнавчання, де діти і вихователь рівноправні, рівнозначні суб'єкти. Це ефективно сприяє формуванню вмінь, навичок і цінностей вихованців, створенню на занятті атмосфери співробітництва, взаємодії.

Опишемо методику роботи в парах змінного складу.

Кожній дитині дається картка (наприклад, з дидактичними іграми «Знайди пару», «П'ятий зайвий», «Хто де мешкає?», «Мати – дитинча» тощо). Самостійно опрацьовується матеріал, поданий на картці, а потім ставиться запитання дитині-

партнеру. Далі ролі міняються. Дитина стає вихователем і ставить питання за змістом своєї картки. Вихователь стає дитиною, відповідає на запитання. Коли роботу в парі закінчено, картка повертається тому, хто по ній відповідав, і діти символічно подають знак про закінчення роботи (піднімають руку догори і утворюють «струмочок»). Це означає, що вони готові продовжити роботу в новій парі.

Картки готуються за таким матеріалом, який необхідно засвоїти: елементарні математичні уявлення, нова термінологія, мовленнєві вправи тощо.

Щоб діти краще зрозуміли методику спільної роботи в парах, доречним буде показати роботу двох дітей перед усією групою. Вони демонструють, як треба виконувати необхідні дії, які ставити запитання.

Після такої підготовчої роботи всім дітям роздаються картки і починається виконання завдань.

Оскільки переміщення здійснюють діти одного з двох варіантів, рухається тільки половина групи.

Наприкінці роботи вихователь розпочинає перевірку виконання завдань. Пара, яку викликає вихователь, звітує про роботу. Можна також запровадити алгоритм самоперевірки роботи в парах за правильними відповідями, які заздалегідь розмістити, наприклад, на мультимедійній дошці. Перед усією групою педагог ставить такі запитання:

Хто правильно виконав завдання?

Хто помилявся, що порадиш?

З ким було добре працювати?

Змісту навчання у парах змінного складу відповідає таке твердження:

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу, я пам'ятаю.

Якщо я чую, бачу, обговорюю й роблю – я здобуваю знання і навички.

Якщо я передаю знання і досвід іншим, я стаю майстром.

І саме це твердження спонукає до впровадження активних методів навчання.

Якщо порівняти, від усього обсягу освітнього матеріалу пасивне навчання дає найменші результати.

Лекції –5 % засвоєного матеріалу, читання – 10 %, ефективність відеоматеріалів – 20 %, демонстрації –30 %, дискусія –50 %, практика –75 %, навчання інших – 90 %.

Концепція колективних способів навчання, до яких і належить ця технологія, складається з:

систематичних колективних занять (кожна дитина має знати і вміти робити те, що знає і вміє робити той, хто його навчає, тобто досягається завершеність у навчанні й вихованні);

принципу обов'язкового і безпосереднього обміну знаннями (усі учасники занять пояснюють навчальний матеріал один одному, а здобуте передають; а саме: навчився сам – навчи іншого);

принципу колективної праці (усі працюють з усіма, і всі вчаться в усіх, тобто реалізується закон життя здорового колективу – загальна співпраця і взаємодопомога товаришів);

принципу вивчення навчального матеріалу великими блоками на інтенсивній інтегративній основі, тобто шляхом так званого «занурення».

Найважливіше для педагога – так організувати роботу, щоб дитяча дискусія не переростала в суперечку. Якщо є різні міркування, можна запропонувати запитати одне в одного: «Чому ти так вважаєш?»

Аналіз вправ із предметних занять, передбачених освітніми лініями Базового компоненту дошкільної освіти, дає підстави стверджувати, що майже всі вони можуть виконуватись у парах змінного складу.

Використана література:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І.М.Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – 352 с.

2. Калмикова Л.О., Харченко Н.В., Дем'яненко С.Д., Порядченко Л.А. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку / Л.О.Калмикова: Монографія. – К.: Вид-во «ПП Медведєв», 2007. – 304 с.

3. Новий тлумачний словник української мови / Укл. В.В.Яременко, О.М.Сліпушко. – К.: Аконт, 1998. – Т.1. – 910 с.; Т.2 – С.382; Т.3. – С.208.

4. Полєвікова О.Б. Методологія словоцентризму як теоретичне підґрунтя інноваційного підходу до мовної освіти дітей [Текст] / О.Б. Полєвікова // Сучасні акмеологічні дослідження: теоретико-методологічні та прикладні аспекти : монографія / редкол.: В.О.Огневюк, С.О.Сисоєва, Я.С.Фруктова. – К. : ун-т ім. Б.Грінченка, 2016. – С.437-456.

5. Словник-довідник з української лінгводидактики / За заг. ред. проф. М.Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2003. – 149с.